

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א:	19:20	20:52
י-ם:	19:03	20:55
ח'פה:	19:11	20:53
ב"ש:	19:18	20:51

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 22:00

נושאי השיעור:

א. סדר התפלין של רב האי גאון. ב. תפלין רש"י ור"ת. ג. ערך התפלין והשבת. ד. כיסוי תפלין של ראש. ה. צום שבועה עשר בתמוז. ו. מנהג "תיקון חצות" ביום. ז. חשיבות הקינות של תשעה באב.

לעיין בעלון "בית נאמן"

א. שבוע טוב ומבורך. רבותי, השיעור של שבוע שעבר היה קצת קשה, תלמיד חכם אחד אמר לי: לקחתי את הגמרא הקשבת והבנתי הכל, אבל לא כולם הבינו. ומי שמעוניין יקח את העלון "בית נאמן" שנעשית בו עבודה רבה, ואת הגמרא מנחות (ל"ד ע"ב), ויראה שהכל פשוט וברור. אבל השארנו כמה עוללות בתפלין של רש"י ורבנו תם, ונדבר עליהם היום.

סדר הפרשיות בתפלין של רב האי גאון

ב. הבן איש חי (ש"א פרשת וירא אות כ"א) כתב: "מימות משה רבנו עד הגאונים הניחו שני זוגות", וזה דבר תמוה מאד ועמדנו על זה שבוע שעבר (גיליון 21 אות ל"ו והלאה). אבל לפחות על רב האי גאון יש דעה שאומרת שהניח שני זוגות, למד? כי יש סתירה בדעתו, התוספות (מנחות ל"ד ע"ב, בד"ה והקורא) כתבו בשם רב האי שהיוות באמצע כמו רבנו תם, ואילו הרמב"ם (בתשובה) (הובאה בכסף משנה פ"ג מהל' תפלין ה"ה) כתב, שפתחו את התפלין של רב האי ומצאו כסדרן כמו רש"י, איך זה?

רב האי גאון הניח שני זוגות

ג. יש שלשה חכמים גדולים שאמרו שרב האי גאון הניח שני זוגות. הראשון, הרמ"ע מפאנו² שכתב בתשובה (סימן ק"ה), שרב האי גאון כנראה הניח שני זוגות. והשני, רבי אביעד שר שלום באזילא בעל ספר "אמונת חכמים"³ (פרק ל'), שאמר ג"כ שכנראה רב האי גאון הניח שני זוגות. והאחרון השלישי, הרב צבי אייזנברג בעל "נחל אשכול"⁴ (ס"ו אות ג'), שגם הוא אמר אותו רעיון. ולפי דברי החכמים האלה

1. והעורך של העלון רבי אביחי סעדון, ממש תלמיד חכם, ואני מוסר לו תודה ומחזיק לו חנינות (וכמו שאמר רש"י בפרשת השבוע, במדבר כ"ה י"ב), כי הוא עורך את השיעור בטוב טעם, ואמנם אח"כ עושים עוד כמה הגהות, אבל העריכה טובה מאד.

רק יש טעות קטנה בעלון הקודם (מס' 21 אות כ"ה) שכתוב שם: "אבל לדעתו אפשר להוכיח" וכו', וצריך לומר: "אבל לדעתי אפשר להוכיח", כי בהתחלה היה חסר מלת "לדעתי" אז כתבתי אותה בצד הגיליון, והם קראו את זה "לדעתו". והיום יש כאלה שבשביל שיידיע שזה י"ד ולא ו"ו, עושים קו תחת ה"י"ד וזה נראה כמו קמץ הפוך, אבל לא צריך כי אפשר לראות אם ה"י"ד קצרה או ארוכה, אבל כאן כתבו "לדעתו", והיא טעות.

2. זה חכם מפורסם שהיה בן דורו של רבי חיים ויטאל, והיה גם מקובל וגם פוסק הלכה, וחי באיטליה. ומישהו אמר שהוא נכח בזמן ההלוייה של מרן, אבל זה לא יכול להיות, כי מרן היה בצפת נפטר פתאום ביום י"ג בניסן של"ה, ולפני כן היה בריא (והביאו לו מסמך לחתום עליו אבל לא הספיק לחתום), וכי הרמ"ע מפאנו לפני ארבע מאות שנה יטוס מאיטליה לצפת! אבל אלא היה בזמנו של מרן. והוא נפטר בשנת ש"פ (שזו אותה שנה שנפטר רבי חיים ויטאל).

3. זה חכם גדול שהיה בקי בתלמוד ובפילוסופיה ובשירה (וככה היו בזמנו כל חכמי איטליה). ובזמנו היו כל מיני פקפוקים בקבלה, אז הוא כתב ספר "אמונת חכמים" ובו שלושים פרקים כדי לחזק את הקבלה, ובכמה פרקים בספר הוא דיבר על תפלין של רש"י ורבנו תם ע"פ הקבלה. והספר הזה היה נדיר, ופעם ראיתי אותו בגר'א (בשנת תשכ"ה) ומצא חן בעיני, אז ביקשתי מהם שיתנו לי אותו בהשאלה, ואמרו לי: "עדי שיישבו שבועה טובה העיר ויחליטו אם מותר לתת", ובסוף הסכימו. ואח"כ הדפיסו אותו מחדש בהוצאת "מקור" ולקחתי אותו, וכתבתי עליו מאמר (באור תורה תשרי תשל"ח עמ' ר"ט) ואנשים חטפו אותו, והיום אי אפשר להשיג את הספר הזה. והשם שלו "רבי אביעד שר שלום בזילא" זה שם נדיר שאין כמוהו בכל חכמי ישראל, כי "שר שלום" יש לנו רב שר שלום גאון ואת הרב שר שלום מבעלזא (האדמו"ר מבעלזא הראשון), אבל "אביעד שר שלום" זה יחיד ומיוחד ואין עוד חכם כזה בעולם.

4. זה חכם גדול שהוציא את ספר "האשכול" מכתב יד (והיום יש פקפוקים בספר האשכול שלו, אבל ככל הנראה הוא לא הוסיף כלום מדעתו, אלא היה לו כתב יד שונה מכתב יד הרגיל

מוצאי שבת
פרשת "פנחס",
י"ח תמוז
התשע"ו

*הנכתב על אחריות העורכים בלבד

אפשר ליישב קצת את הבן איש חי, כי אם רב האי גאון הניח שני זוגות אז אולי עוד גאונים הניחו ג"כ שני זוגות, וא"כ אולי אפשר לומר שמימות משה עד הגאונים הניחו שני זוגות, וכמו שאמר הבן איש חי. וגם ידוע שרב האי גאון נחשב "אחרון הגאונים בזמן וראשם במעלה", כי הוא היה גאון גדול מאד⁵.

היישוב היותר נכון לסתירה בזה

ד. אבל יותר נכון ליישב את הסתירה בעדויות, כמו שאמרת בשבוע שעבר (גיליון 21 אות ל"א): מר בדק בתפלין של יד וראה שהפרשיות כסדרן, וחשב שהוא הדין גם של ראש, ומר בדק בתפלין של ראש וראה שהפרשיות היות באמצע.

דברי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל במחלוקת רש"י ור"ת

ה. הרב עובדיה ע"ה (בשו"ת יביע אומר ח"א ח"א סימן ג' אות א') כותב שהמחלוקת בין רש"י לרבנו תם היא מחלוקת בין המכילתא ובין הירושלמי, כי במכילתא (סוף פרשת בא) כתוב: איך כותבים את הפרשיות? "קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע", וזה כמו רש"י, ואילו בירושלמי (לפי עדות הראשונים, כי אין לנו הירושלמי הזה) כתוב: היות באמצע, דהיינו "קדש, והיה כי יביאך, והיה אם שמוע, שמע". וזה כמו ר"ת.

הערה על זה מדברי התוספות

ו. אבל כל זה דוקא לפי סילוק הדעת של התוספות (מנחות ל"ד ע"ב, בד"ה והקורא), שהם חשבו שרבנו תם כותב ג"כ לפי הסדר שלו, וממילא המכילתא נגד דעת רבנו תם, אבל לפי המסקנא של התוספות רבנו תם בכתבה כותב כמו רש"י, דהיינו "קדש ל" ואח"כ "היה כי יביאך", ומשאר פנוי וכותב "שמע" וחוזר וכותב "היה אם שמוע", ורק בהנחה הוא עושה היות באמצע (ואמנם הם כתבו על זה "ואינו נראה כלל", אבל הרא"ש (לחכות תפלין אות ה') תפס ככה, שרבנו תם בכתבה כותב כמו רש"י, וא"כ אפשר שהמכילתא כדעת ר"ת אלא שהיא מדברת על כתיבה, והכתיבה כסדרן.

היום. ויש שתי הוצאות: "אשכול אלבק" ו"אשכול אויירב" שזה שלו, ויש לו פירוש עליו שנקרא "נחל אשכול".

5. ועל כל נושא בעולם יש לו תשובות. וכשנפטר כתב עליו רבי שמואל הנגיד: "אשר אחז בעודו חי בכל חכמה יפהפיה" (ספר "כל שירי" שמואל הנגיד, עמ' 12), כי הוא היה בקי בכל החכמות ובכל חכמה ידעו לשאול אותו. והיה גאון גדול בתורה, ויש לו ספר "מקח וממכר" וכל מיני ספרים בהלכה, והיה לו סדר בספרים שלו. וכשהוא נפטר נסגרה ישיבת בבל, למד? כי עד אז כולם היו צריכים לישיבות בבל, וכל מי שהיתה לו שאלה היה שולח מכתב לישיבת בבל (ישיבת סורא ופומבדיתא וכו'), וכששולחים מכתב היו תורמים עם זה כסף, וכי הגאון יישב ועיבוד בשבילך? אז משלמים ותורמים לישיבה ולגאון, אבל בזמן רב האי גאון באו תלמידים מכל העולם כדי ללמוד, "לדים לו בכל ארץ ערבית ואדומיה" (שם עמ' 11), "ואדומיה" כלומר ארץ אדום, דהיינו שבאו תלמידים מארץ אדום ומארץ ערב ללמוד אצלו. ואחרי שנפטר רב האי, הם לא צריכים לשאול כי הם כבר יודעים ללמוד, אז הישיבה נסגרה.

רב האי גאון נפטר בשנת ארבעת אלפים תשצ"ח ביום כ' בניסן. וסימן לדבר מפסוק בתורה (ואי אפשר להאמין שרמזו בתורה תאריך הפטירה של רב האי): "היום אתם יוצאים בחודש האביב" (שמות י"ג ד'), "היום אתם יוצאים" ר"ת האי, ומתי יוצאים? "בחודש האביב" דהיינו חודש ניסן, וכמה בניסן? "האביב" זה בגימטריא עשרים דהיינו כ' בניסן. רק השנה תשצ"ח לא כתוב שם אלא בפסוק אחר: "אורך ימים אשביעהו" (תהלים צ"א ט"ז) זה ר"ת האי (אם נחליף אל"ף בה"א, כי אותיות אח"ע ואה"ו מתחלפות), והמלה "בישועתי" זה בגימטריא תשצ"ח. וזה "אורך ימים אשביעהו", כי הוא האריך ימים וחי תשעים ותשע שנה, הוא נולד בשנת תרצ"ט ונפטר בשנת תשצ"ח. ואם נחזור אלף שנה אחורנית לשנת ארבעת אלפים תשע"ו, אז רב האי היה בן שבעים ושבע.

מקור לתפלין של רבנו תם

ז. יש לנו עוד מקור לרבנו תם ורש"י ממקומות אחרים לגמרי. בדורנו חפרו כמה מקומות שהיו פעם בזמן בית שני והם נשכחו מן העולם, "נתיב לא ידעו עיט" (איוב כ"ח), ואחד המקומות שחפרו בהם זה "מצדה", שהיא נחרבה שנתיים שלוש אחרי חורבן בית שני, ויש פרופסור אחד שמו "גאל ידן" שהיה בקי בדברים האלה וחפר שם הרבה, וכתב ספרים על זה, וספר אחד "המגלות הגנוזות" בא לידי בהשאלה, ושם (עמ' 83) הוא אומר שמצא במצדה תפלין שיש בהם פסוקים אלה: שמות פרק י"ג פסוק א' עד פסוק י', ואח"כ פסוק י"א עד פסוק ט"ז, ואח"כ דברים פרק י"א פסוק י"ג עד פסוק כ"א, ואח"כ פרק י' פסוק ד' עד פסוק ט', ככה הוא כתב. אבל הוא לא ידע מה הוא מצא, כי זה סדר התפלין של רבנו תם: "קדש, והיה כי יביאך, והיה אם שמוע, שמע", רק שהוא לא יודע ללמוד, וכי הוא יודע מה זה רש"י ורבנו תם? הוא לא יודע בין מימנו לשמאלו, מה הוא יודע? ואם היה מישהו אחר שמבין היה מפרסם תגלית: "מצאתי תפלין של רבנו תם בחורבות מצדה".

מקור לתפלין של רש"י

ח. ואיפה נמצא תפלין של רש"י? יש עדות אחרת בראשונים (עי' במדרכי מנחות ל"ד סו"ע), שפעם נפלה הבימה הגב' קבר יחזקאל, ומצאו שם תפלין כמו הסדר של רש"י. וא"כ יש לנו מקורות גם לתפלין של רש"י וגם לתפלין של רבנו תם.

מחלוקת רש"י ורבנו תם בשמים

ט. יש ספר שו"ת "מן השמים", של חכם אחד מתקופת חכמי צרפת, שמו רבי יעקב ממרין (אינני יודע אם זאת הקריאה הנכונה), ויש לו שאלות ותשובות שקיבל מן השמים. ושם (סי' ג) שאלו אותו על תפלין של רש"י ורבנו תם, ואמרו לו מן

6. ופעם הוא גילה שם "מקור", יום אחד הגיע אליו אחד מתלמידי החזון איש (שכתתי מה שמו) ואמר לו: אני רוצה לבדוק את המקור הזה, שאל אותו: למה? אמר לו: החזון איש שלח אותי, כי זה מקור מימי אבותינו בזמן חורבן בית שני, אז הוא רוצה לראות איך השיעור שלו (שהרי יש שיעורים של החזון איש והרב נאה, לפי הרב נאה שיעור המקור הוא מינימום ממש 331 ליטר, וזה כמו מקור לתינוקות. וסימן לזה: "מים שאל חלב נתנה" (שופטים ה' כ"ה), כלומר "מים" כמה שיעור מקור? "שאל" גימטריא שלוש מאות שלשים ואחת דהיינו 331 ליטר, "חלב" זה גימטריא ארבעים דהיינו 40 סאה. הוא לא אמר את הרמז הזה, אבל ככה יוצא לפי דבריו. ואילו לפי החזון איש צריך להיות שיעור המקור 648 ליטר, בגימטריא תרח"ם. אבל בין למר ובין למר שיעור מקור לכתחילה הוא 750 ליטר, כי יש כאלה גדולים שלא יכולים להיכנס למקור קטן, ולא שייך לטבול למחצה. אז התלמיד של החזון איש בדק את המקור הזה, ואח"כ שאל אותו ינאל ידן: איך המקור? אמר לו: זה בסדר גמור לכל הדעות, יפה מאד.

7. ויש מתייחסים אל הפרופסורים האלה כאילו הם אנשים מיוחדים שלא מן העולם הזה, אבל הם מסתכלים על הגמרא כמו "תרנגול בבני אדם", אתם יודעים מה זה תרנגול בבני אדם? בסידור של האשכנזים (בתחילת נוסח הכפרות) כתוב: "בני אדם יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל", ופעם היתה תמונה של תרנגול (שעשו בו כפרות) שהוא מסתכל בסידור במשפט הזה, ומכאן יצא הביטוי "תרנגול בבני אדם". וככה יש פרופסורים שלא יודעים כלום.

8. והחכם הזה "גאל ידן" הוא חילוני בן חילוני, כי גם אביו היה פרופסור ממשפחת "סוקניק" (והוא החליף "סוקניק" ב"ידן", אינני יודע למה). ופעם הוא מצא כתב יד של ספר ישעיה מתקופת בית שני (ונמצא היום ב"היכל הספר"), וכל המלים שם מלאות וכמו למשל "כי" כתובה "כיא", וככה כל מלה שיש בה חולם או קמץ וכדו' כתובה מלא בתוספת וא"ל או יוד, למה? כי באותו זמן עדיין לא התפשט הניקוד, אז אדם היה כותב ספר בשביל הילד שלו שלא יודע לקרוא, והילד היה קורא את זה מלה חסרה (כמו למשל "קולות" כתוב חסר "קלת" (שמות ט' כ"ג ועוד). והוא קורא קלת, אז מה יעשה? לכן היה כותב לו מלא. והוא לקח את הכתב יד הזה כמשהו מיוחד, ואמר שהוא מצא שבפרק ד' פסוק ה' חסרה שורה (לאמר שאצלנו יש ח"ו תוספת מאוחרת), אבל אין מזה ראייה, כי כל אחד שיסתכל בפסוקים בישעיה (שם) שמוזכר "וומם" פעמיים יראה שחסרה בכת" שמוצא שורה. (ראה בספרי "אסף המזכיר" עמוד תס"ד). אבל מה שמצער, שצולל בספר שהוא מסתכל בכ" קדום של ישעיה בגילוי ראש! לפחות היה חובש כיפה קטנטנות או משהו, אבל ככה הוא היה.

ויום אחד הוא היה ברכבת, והיה שם חסיד חב"ד שעובר בין אחד לאחד ושואל: הנחת תפלין? אתה רוצה להניח? וכו', אז הוא הגיע אליו ואמר לו: תניח תפלין, אמר לו: אני לא מניח תפלין, והיתה שם אשה אחת (שכנראה הכירה אותו) ואמרה לו: תשמע פרופסור ידן, הבן שלי נפל במלחמה, והוא היה זריר מאד להניח תפלין והיה גם מניח לחיילים, אז תעשה למען הבן שלי ותניח תפלין, אמר לו: טוב בשבילך אני אניח תפלין, ואחרי שהניח אמר: "יש כאן צירוף מקרים" (ככה מדברים החילוניים). מה זה צירוף מקרים? שיש כאן תפלין שגילית במצדה ואני מביא אותה ל"היכל הספר" והנה עכשיו הנחתה תפלין. אבל הוא לא ידע איזו זכות יש לו, כי ע"י הנחת התפלין הוא יצא מכלל "קרקפתא דלא מנח תפלין" (ראש השנה י"ז ע"א) שהיה הוא הניח פעם אחת בחיים, והר"ף (שם) ורבנו חננאל (שם) והרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ה) אומרים ש"קרקפתא דלא מנח תפלין" זה דוקא מי שלא הניח תפלין מעולם, אבל כיון שהוא הניח פעם אחת בשביל האשה או בשביל לעשות נחת רוח לבן שלו, הוא יצא מכלל זה. ולכן אחרי כמה ועשרים שנה שאומרים למי שלא הניח תפלין: "הוא ההולך קדמת אשור" (בראשית ב' י"ד), קדמת ר"ת קרקפתא דלא מנח תפלין, אבל הוא ילך למקום טוב כי הוא הניח תפלין פעם אחת. ומהשמים הזמינו לו תפלין, כי אמרו: אם יש בידך תפלין שנכתבו לפני אלפים שנה כדאי לך להניח תפלין.

9. ואני ראיתי פעם את הספר הזה (ויש בו הגהות של רבי ראובן מרגליות). ואין הוא היה

השמים: "כפלוגתא בארעא כך פלוגתא ברקיעא, קודשא בריך הוא אומר הוית באמצע, ופמליא של מעלה אומרים כסדרך", כלומר אדם מניח רש"י ורבנו תם ויש בזה מחלוקת למעלה. והאמת שזה מוזר שיש מחלוקת בזה בין הקב"ה לפמליא של מעלה, ואי אפשר להבין את זה.¹⁰

עושה תענית חלום? אומרים שהיה עושה תענית ואומר "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר" (תהלים כ"ג) ואולי עוד מזמורים אחרים, ומניח את השאלה בכתב יד תחת הכרית שלו והולך לישון, ובלילה מגלים לו פסוקים שעונים על השאלה שלו. ופעם אבא ע"ה אמר לי, שיש מחלוקת במסכת ראש השנה (כ' ע"ב) איך הפירוש של הסוגיות באסטרונומיאי שם, נולד קודם חצות או אחר חצות וכו', ויש שם פירוש רש"י ופירוש רבנו זרחיה הלוי (ועוד פירושים אחרים), אז שאל החכם הזה (סי' ס"א): מה הפירוש הנכון? אמרו לו: "מה זה מהרת למצוא בני (בראשית כ"ז), זרח בחושך אור לישירים" (תהלים ק"ב ד), "זרח" זה רבנו זרחיה, כלומר הפירוש שלו הוא העיקר. אבל בילדותי כ"כ חיבבו עלינו את רש"י כי אין כמוהו בעולם, אז אמרתי לאבא: אולי אדרבה הפירוש הוא הפוך, "זרח בחושך" דהיינו פירוש רבנו זרחיה הוא חושך ולא נכון, "אור לישירים" ישרים אותיות רש"י, וא"כ הפירוש העיקר כמו רש"י, אבל אבא צחק כי זה לא הפשט. ובאמת דברי רש"י תמוהים מצד המציאות, ודברי רבנו זרחיה איך שהוא אפשר לעבור איתם את הסוגיא. ויש בגמרא שם פירושים עמוקים מאד, תראה בקונטרס "ח"ש שעות" של החזון איש (אר"ח סי' ס"ד).

אבל לא תמיד סומכים על דברי שו"ת מן השמים. והרב עובדיה ע"ה (בשו"ת יביע אומר ח"א חא"ח סימן מ"א) כותב בדיון אם מותר לנשים לברך על הלולב "אשר קדשנו במצוותיו, וציונו על נטילת לולב" או לא, שהרי נהגו בהרבה עדות לברך, והרב חיד"א (בברכי" סי' תרנ"ד אות ב') מתחילה עירער על זה ושגם רבו רבי יונה נבון (בספרי נחפה בכסף דף קפ"א ע"א) כתב שהוא מנהג טעות, כי הרמב"ם (פ"ג מהל' ציצית ה"ט ועוד) ומרן (סי' תקפ"ט ס"ג) אוסרים לברך, אבל אח"כ אמר: "מצאתי בשו"ת מן השמים (סי' א) שאומר שיכולים לברך, א"כ הנח להם לישראל". (וע"ע בשו"ת יוסף אומץ סי' פ"ב). אבל הרב עובדיה ע"ה אומר שאין סומכים על שו"ת מן השמים כי "לא בשמים היא" (דברים ל"ב), וכתב על זה ארבע תשובות ארוכות (שו"ת יביע אומר ח"א חא"ח סי' ל"ט-מ"ב). ואחת ההוכחות שלו, שאם נלך אחרי שו"ת מן השמים, הרי שם (סי' ג') הוא כותב שגם מי שעושה זימון בשלושה יאמר "ברך אלקינו", וכמו שאומר שם: "אם לא תזכירנה את תברכה", כלומר איך תברך את ה' בלי להזכיר אותו ולכן תגיד "ברך אלקינו", וכי זה עילה על הדעת? הרי זו הלכה פסוקה (בש"ע סי' קצ"ב ס"א) ומשנה וגמרא (ברכות מ"ט ע"ב) והרמב"ם (פ"ה מהל' ברכות ה"ב) וכל הפוסקים, שאין מזכירים "אלוקינו" בשלושה, וא"כ לא סומכים על זה. אבל בכל זאת לפעמים מוצאים בו דברים נפלאים מאד, והרב עובדיה בעצמו מביא אותו במקום אחר (שו"ת יביע אומר ח"א חא"ח סי' מ"ח) לגבי כתיבת חידושים בחול המועד, כי יש מחלוקת בראשונים בזה, יש אומרים שאסור לכתוב, כי אין לחשוש שישכח אותם זה דבר לאבד, כי הרשב"א (ח"א סי' רע"ג) אומר, שמי שלמד דבר פעם אחת הוא לא ישכח אותו, כלומר אם למדת סוגיא ועיינת בה והסברת כך וכך, אפילו אם תחזור אחרי שנה אותו הסבר יחזור אליך, וא"כ אין כאן בעיה ותוכל לכתוב את החידוש אחרי חול המועד, אבל יש פוסקים אחרים שאומרים שמותר לכתוב. אז בשו"ת מן השמים (סי' ל"ב) כתוב: "חביבים חידושים שאדם מחדש לפני המלך העליון יותר מכל העולם כולו", ולכן מותר לכתוב אותם בחול המועד. אז אפשר להביא אותו כאסמכתא. כלומר אם הדבר מוסכם לא סומכים עליו, אבל אם הדבר יש בו מחלוקת אפשר להיעזר בו.

וגם חב"ד מצאו בו משהו מיוחד, יש להם בתאריך י"ט בכסלו" יום שמחה, והם קוראים לזה "ראש השנה לחסידות". ומצאו בשו"ת מן השמים שיש שם מאה תשובות בערך, ובשום תשובה לא כתוב תאריך חוץ מתשובה אחת (סי' ה') שכתוב שם: "יום י"ט בכסלו", ובסוף התשובה כתוב: "היום יום בשורה", מה זה יום בשורה? אלא כנראה אמר לו המלאך לרבי יעקב ממרושי: בעוד חמש מאות שנה ויותר יהיה יום בשורה ביום הזה, והוא יום י"ט בכסלו. והדברים מפליאים.

10. אמנם מצאנו דוגמא כזאת במסכת בבא מציעא (דף פ"ו ע"א), שרבה בר נחמני היה בורח מפני השלטונות שהיו רודפים אחריו, כי הם אמרו שהוא מבריק להם: יהודים שלא ישלמו מסים, למה? כי הגובה של המסים היה בא ושואל: איפה בעל הבית? ואומרים לו: הוא נמצא בשיעור עניו של רבה בר נחמני "פומבדיתא", וממילא הוא לא גובה ממנו, אז המלך שאל: מי זה שמבריק לי את כל היהודים מהמסים? אמרו לו: "רבה", ולכן רדפו אחריו והוא ברח עד שהגיע למדבר. והגמרא מספרת שם שהיתה מחלוקת בין קודשא בריך הוא למתיבתא דרדיקא לגבי צרעת. כי אם גרם האם בהרת קדמה לשיער לבן או השיער לבן קדם לבהרת (שהרי אם בהרת קדמה לשיער לבן ודאי טמא), מה הדין? מקילים או מחמירים? קודשא בריך הוא אמר טהור וכל הישיבה דרדיקא אמרה טמא, אז שלחו מלאך ששאל את רבה בר נחמני על זה (כי הוא אמר "אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות"), ואמר לו רבה: טהור טהור, ויצאה נשמתו בטהרה. וגם שם קשה: אם הקב"ה אמר טהור א"כ איך חולקים עליו? אבל יש לזה הסבר יפה מאד, כי הרמב"ם (סוף פ"ט מהלכות טומאת מתווד) סובר שהכלל הידוע ספיאק דאורייתא לחומרא זה מדרבנן, כלומר מן התורה כל ספק הוא טהור, כי התורה לא אסרה רק ממזר ודאי או נבילה ודאי, וא"כ הקב"ה אמר טהור ע"פ דין התורה בדיוק, אבל מתיבתא דרדיקא אומרים לפי ההלכה, שהרי אחר הכל רבנן תיקנו ספיאק דאורייתא לחומרא ולכן זה טמא, אז הכל מסתדר יפה. אבל כאן שקודשא בריך הוא אמר כמו סדר התפלין רבנו תם, אי אפשר להבין את זה, ויש דברים סודיים שלא נבין אותם.

וכשלמדנו את הגמרא בבבא מציעא שם, ראינו שהרמב"ם (פ"ב מהל' טומאת צרעת ה"ט) פסק בדיון הזה טמא. כלומר בשמים הסכימו להכריעה של רבה בר נחמני ואילו הרמב"ם לא איכפת לו והוא לא מסכים, "ושמים לא זכו בעיניו" (איוב ט"ו ט"ז), איך יתכן כדבר הזה? והפשט הוא שהרמב"ם לא מתייחס לאגדות, כי יש משנה במסכת נגעים (פ"ה מ"א) שאמרה טמא. אבל יש הסבר הרבה יותר יפה: שרבה היה בשעת גסיסה, ולכן לא רצה

שלוש שיטות בתפלין דרבנו תם

י. בשבוע שעבר (גיליון 21 אות ל"ג) אמרנו שיש שלוש שיטות בתפלין של רבנו תם. **השיטה הראשונה**, בין כתיבה ובין הנחה הכל כמו רבנו תם שהויות באמצע. **השיטה השנייה**, הכתיבה כסדרן כמו רש"י וההנחה היות באמצע כמו רבנו תם. **השיטה השלישית**, שהיא יוצאה מתוך דברי הרמב"ם בתשובה (הובאה בכסף משנה פ"ג מהל' תפלין ה"ה) והסמ"ק (מובא בבית יוסף סימן ל"ד) והגהה בשיטה מקובצת (מנחות דף ל"ד ע"ב אות ו'), שבתפלין של יד הכל על הסדר ובתפלין של ראש היות באמצע.

טעם לחלק בין תפלין של יד לשל ראש

יא. ומה הטעם לשיטה השלישית, שבשל יד הכל על הסדר ובשל ראש היות באמצע? י"ש לי שני טעמים. **טעם אחד** ע"פ הפשט: שהרי בתפלין של ראש יש לנו ארבעה בתים¹², והסברנו בשבוע שעבר (גיליון 21 אות מ"ו) שפרשת "והיה אם שמוע" זו מדת הדין, כי כתוב בה: "השמרו לכם פן יפתה לבבכם, וחרה" (דברים י"א ט"ז)¹³, ולכן כשאתה מניח אותן פרשיות תכניס את פרשת "והיה אם שמוע" באמצע ולא בסוף, כדי שיהיה מצד אחד "והיה כי יביאך" ומצד שני "שמע", דהיינו מדת הדין באמצע ורחמים מכאן ורחמים מכאן. וזה בתפלין של ראש שכל פרשה בבית לבד. אבל בתפלין של יד שאתה שם את כולם ביחד בקלף אחד זה לא נורא, ואפילו שאתה מסיים בפרשת "והיה אם שמוע" זה בסדר, כי מצאנו שהקדמונים לא איכפת להם לסיים בדבר לא טוב¹⁴. וחוצ' מזה, פרשת "והיה אם שמוע" היא לא

לומר "טמא" כדי שלא ייפטר במלה טמא, אז הוא אמר "טהור טהור" פעמיים, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, כלומר באמת זה לא טהור אלא טמא. **ורבנו רבי חיותה כהן זצ"ל** בשנת תשי"ג אמר לי זאת בשם המפרשים והוסיף חידוש יפה על זה (ואח"כ ראיתי אותו בספרו מנחת כהן ח"ג מערכת ה"ט"ת אות ג'), שיש פסוק באיוב: "מי יתן טהור מטמא לא אחד" (י"ד ד'), דהיינו הדבר הוא טמא ואין אתה אומר טהור? אלא "לא אחד" כלומר לא אמרתי פעם אחת אלא אמרתי פעמיים, אז תבינו שזה לא דוקא.

11. לא מצאתי מי שעמד על זה, ובכלל לא שמו לב שיש שיטה כזאת, כי דברי הרמב"ם מובלעים שם בתוך התשובה, והסמ"ק, תמה עליו בעל הגהות הסמ"ק ועשה לו פירושים, אבל הפשט שלו כמו שאמרתי, שבתפלין של יד עושים על הסדר ובתפלין של ראש היות באמצע. ושיטה מקובצת למנחות לא נדפסה רק בש"ס ווילנא (לפני כ-130 שנה).

12. ומאיפה לומדים שיש ארבעה בתים לתפלין של ראש? הגמרא (מנחות ל"ד ע"ב) ואמרת רמז לזה: "רבי עקיבא אומר, טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים", כלומר המלה "טטפת" בתורה היא נדירה, ואינה כתובה במקום אחר אלא רק בתפלין בלבד, אז רבי עקיבא אומר שזה שתי מלים שלקוחות משפות דות "טט - פת", בעיר כתפי אדם אומר לחבירו "טט" ופירושה שניים, ובעיר אפריקי אדם אומר לחבירו "פת" ופירושה שניים (והבן איש חי עשה חידה על זה: אחד הלך לחנות ואמר למוכר "תביא לי פת לחם" והביא לו פת לחם, אמר לו: ביקשתי שתי לחמים, אמר לו המוכר: הרי אמרת לי "פת לחם"? אמר לו הקונה: אני באתי מאפריקי ופת" פירושה שתיים, אז פת לחם פירושה שני לחמים...). פעם מישהו שאל אותי: **וכי לא יכלה התורה להגיד שניים שניים או ארבע? למה לקחה מלה מאפריקי ומלה מכתפי?** אז אמרתי לו רעיון (ואח"כ מצאתי אותו בספר מאור עינים (פרשת נח) של אדמו"ר אחד מתקופת רבי אלימלך מליז'נסק, שאין שפה בעולם שאינה יונקת מהקדושה, ולמשל "ערבית" יש בה כאלפיים מלים לקוחות מלשון הקודש, וכן אנגלית ורומית ולטינית כולם יש להם את הדבר הזה, ו"דור הפלגה" כולם יונקים משם. והיה חכם אחד לפני ארבע מאות שנה, שכתב ספר "דור הפלגה" ר' דוד פרויניצאל גיללה אלפי מלים בשפות זרות שלקוחות מלשון הקודש. לדוגמה המלה "אופיטל" שפירושה "בית חולים", זה מעברית "אוספידל" דהיינו אוספי-דל, שאוספים את הדלים והחולים לשם, ומאוספידל נעשה "אוספידל", ומאוספידל נעשה "אופיטל", ויש עוד מלים כאלה. ולכן גם כאן רבי עקיבא הלך לכתפי (וכנראה הוא היה נודד לגייס כספים למלחמת בר כוכבא, ככה מסתבר), ושמוע שהשפה שלהם שונה לגמרי מעברית, אז הוא אמר: מאיפה הרשעים האלה יונקים? הרי צריך שיהיה להם דבר של קדושה שהם יונקים ממנו? והוא מצא שהם אומרים את המלה "טט" שפירושה "שתיים", אז אמר זה הטט של המלה "טטפת" בתורה, ואח"כ הלך לאפריקי שג"כ השפה שלהם שונה לגמרי מעברית, ומצא שהם אומרים "פת" שפירושה "שתיים", אז אמר זה הפת של המלה "טטפת" בתורה, וא"כ זו היניקה שלהם. ועל כל פנים מכאן לומדים שיש ארבעה בתים לתפלין.

אבל מה הטעם לזה? ראיתי לפני כמה שנים בספר "מאמר השכל" (זה ספר קדמון. ורבי וולף היידנהיים בהקדמתו שם חשב שהמחבר הוא רבא"ן, שהוא רבי אליעזר בר נחן אחד מהראשונים בתקופת רש"י, אבל זה לא נכון, אלא זה חובר ע"י חכם ספרדי מאה שנה מאוחר יותר, ככה מביא ב"אוצר הספרים" ערך מאמר השכל) שאמר טעם נפלא מאד, כי יש לאדם ממשלה חושיים: חוש הראות, חוש השמע, חוש הריח, חוש הטעם, וחוש המישוש, דהיינו הראות בעינים, השמע באזניים, הריח באף, והטעם בפה, והמישוש ביד, וא"כ בראש יש לך ארבעה חושים דהיינו כולם חוץ ממישוש שהוא ביד, ולכן בתפלין של יד יש לבית אחד שזה כנגד החוש של המישוש, ובתפלין של ראש יש לך ארבעה בתים שזה כנגד חוש הראות וחוש השמע וחוש הריח וחוש הטעם. וזה טעם מאד יפה.

13. **ורוב העולם קוראים את זה בלחש**, וגם הבן איש חי (ש"א פרשת וזאת אות י"ב) מביא את המנהג הזה. ואמנם יש חכמים שסוברים להגיד בקול רם, אבל לא כדאי, **משום שגנאה שאתה מקלל את המתפללים**, לכן מנמיכים קצת את הקול **אבל צריך להשמיע לאזניו**.

14. ויש לנו הרבה דוגמאות לזה. כמו למשל **יעקב אבינו** שאומר לבנים שלו: "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושילח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין, ואני כאשר שכולתי שכלתי" (בראשית מג י"ד), והוא מסיים בזה. וגם **שמואל הנביא** אומר לעם ישראל "כי

נחשבת ממש סיוע לא טוב, כי בסוף הפרשה כתוב משהו טוב: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" (דברים י"א כ"א). וזה הטעם ע"פ הפשט (ומי שימצא טעם יותר יפה, אדרבה).

טעם נוסף ע"פ הקבלה

יב. **וטעם שני ע"פ הקבלה**: שהרי ארבע פרשיות של התפלין הם כנגד שם הוי"ה, פרשת "קדש לי כל בכור" כנגד י' של שם הוי"ה (י' זה הבכור של אותיות הוי"ה), פרשת "והיה כי יביאך" כנגד ה' ראשונה, פרשת "שמע" כנגד ו', ופרשת "והיה אם שמוע" כנגד ה' אחרונה. וא"כ בתפלין של יד הכל ע"פ הסדר של יהו"ה, אבל בתפלין של ראש יש פסוק אחד שממנו יוצא צירוף הפוך, מה הפסוק? "כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" (ירמיה ט' כ"ג), יתהלל המתהלל השכל וידוע זה ר"ת יהו"ה, וזה בדיקו לפי הסדר של רבנו תם, כי "יתהלל" זה פרשת "קדש לי כל בכור" שהיא כנגד אות י', "יתהלל" זה פרשת "והיה כי יביאך" שהיא כנגד אות ה', הראשונה, "השכל" זה פרשת "והיה אם שמוע" שהיא כנגד אות ו', ופרשת "והיה אם שמוע" וידוע" זה פרשת "שמע" שהיא כנגד אות ו', וזה הסדר של רבנו תם בנתן בתפלין של ראש, כי כתוב "השכל וידוע" ואיפה נמצאים השכל והדעה? בראש, ולכן בתפלין של ראש עושים ככה שהווי"ת באמצע, וכל זה ע"פ השיטה של רבנו תם¹⁵.

שני מוחות של האדם

יג. ראיתי היום משהו מעניין (בספר "חכמת הנפש היהודית" עמוד 124), שחוקרים גילו אחרי אלפי נסיונות שיש לאדם שני מוחות: מח מודע ומח תת מודע, המודע נמצא בחלק הקדמי של הראש והתת-מודע בחלק האחורי. **המוקום של המח "מודע" זה בדיוק המוקום שאתה מניח את התפלין של ראש**, ובמח הזה אתה אוסף ידיעות וחזק דברים, אבל אח"כ אתה מעביר אותם אחורה למח "תת מודע" וזה המוקום שיש קשר הדל"ת של התפלין, וידוע שהקשר של תפלין הוא הלכה למשה מסיני (מנחות ל"ה ע"ב), אז המוקום שלהם איפה שנמצא המח המודע והתת-מודע.

ערך התפלין השבת והתורה

יד. וכמה מפסידים אלה שאינם מניחים תפלין? כמה הם מפסידים? כדאי להם להניח לפחות פעם אחת תפלין, כי זה מרגיע את הלב ומרגיע את הראש ומרגיע את הכל, אבל הם מסכנים לא יודעים את ערך התורה, ואפילו את ערך השבת לא יודעים, והם רוצים לפתוח חנויות בשבת, כי הם לא יודעים מה השבת נותנת ומה היא נתנה לעם ישראל. ואחד מראשי האפיקורסים שלהם המכונה "אחד העם",

הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם" (שמואל א' י"ב כ"ב, וכאן אנחנו גומרים את הפסוק קורח), אבל אח"כ יש המשך: "ואם הרע תרעו גם אתם גם מלכםם תספו" (שם פסוק כ"ה), וזו המלה האחרונה של שמואל "תספו" (ואמנם הקללה התקיימה בעונות בימי שאול המלך). וגם **אסתר המלכה** אומרת: "גם אני ונעורתי אצונן כן, ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי" (אסתר ד' ט"ז), ואלו המלים האחרונות. **וכן מצאנו ארבעה נביאים שמסיימים ג"כ במלה לא טובה: ישעיה, מלאכי, קהלת, איכה, והסימן שלהם: יתק"כ** (ככה כתוב בתנכ"ם של פעם בסוף ישעיה וכו': "יתק"כ סימן"), י' זה ישעיה, שכתוב בפסוק האחרון (וקוראים אותו בהפסרת "השמים כסאי" של שבת ר"ח): "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר" (ס"ו כ"ד), וככה מסתיים ספר ישעיה: שכתוב בסוף פסוק לפני כן "והיה מידי חודש בחודש ומידי שבת בשבת" וכו' (שם כ"ג). ות' זה **תרי עשר, דהיינו ספר מלאכי** שזה האחרון של תרי עשר, ובפסוק האחרון כתוב: "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות פן אבוא והכיתי את הארץ חרם" (ג' כ"ד), וככה מסתיים ספר מלאכי במלה "חרם", וחוזרים פסוק לפני כן "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" (שם כ"ג). וק' זה **קנינת דהיינו איכה**, שכתוב בפסוק האחרון שלם: "כי אמס מאסנתו קצפת עליו עד מאד" (ה' כ"ב), וחוזרים פסוק לפני כן "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם" (שם כ"א). וק' האחרונה זה **קהלת**, שכתוב בפסוק האחרון שלם: "כי את כל מעשה, האלהים יביא במשפט על כל נעלם, אם טוב ואם רע" (י"ב י"ד), וככה מסתיים קהלת במלה "דע", וחוזרים פסוק לפני כן "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם" (שם י"א). וא"כ ישעיה וקהלת (שלמה המלך) ומלאכי וכותב מגלת איכה (אם זה ירמיה הנביא או נביא אחר), סיימו במלה לא טובה ולא איכפת להם, כי העיקר שהתחלה טובה.

15. ואין אני יודע את הצירוף של פסוק "יתהלל המתהלל"? במסוף של ראש חודש אצל האשכנזים מברכים "ברוך אתה ה' מקדש ישראל וראשי חודשים", וכל ראש חודש יש שם כוונה של אחד הצירופים וכל צירוף לקוח מפסוק מסוים, למשל חודש ניסן הוא צירוף שם הוי"ה כסדר לפי הפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ" (תהלים צ"ז י"א), וחודש אייר הוא צירוף אחר וכו', ויש לשנים עשר החודשים שנים עשר צירופים בשם הוי"ה. אז יש שם כוונה של צירוף שיוצא מהפסוק: "יתהלל המתהלל השכל וידוע", והוא לפי הסדר של רבנו תם.

ומדוע יש שנים עשר צירופים בשם הוי"ה? כי יש כלל שמלה בעלת שתי אותיות יש בה שני צירופים: א"ב, ב"א, ומלה בעלת שלש אותיות יש בה ששה צירופים: א"ב, ג"א, ג"ב, בא"ב, ג"א, ג"ב, בא"ב, ומלה בעלת ארבע אותיות יש בה עשרים וארבעה צירופים (וקל מאד לחשב את זה, כיצד? אחד כפול שתיים זה שתיים, כפול שלש זה שש, כפול ארבע זה עשרים וארבע), ובאמת יש עשרים וארבעה צירופים בשם אדוני"ת שהוא ארבע אותיות. וא"כ למה בשם הוי"ה שזה ג"כ ארבע אותיות יש רק שנים עשר צירופים בלבד? כי יש שם שני ההי"ן, דומים, וכיון שיש אות אחת דומה אז תחלק עשרים וארבע לשתיים ויש יוצא שתיים עשרה, ולכן יש שנים עשר צירופים בשם הוי"ה, והם כנגד שנים עשר חודשים. ובסידורים של האשכנזים (ואפילו בסידורים פשוטים) יש שם כוונות, אבל הספרדים לא יודעים כוונות כי הם מתפללים פשוט.

אמר "יותר מששמרו ישראל על השבת השבת שמרה על ישראל". הוא ראה את זה כמו עיניו, כי בזמנו רובם ככולם בעם ישראל שמרו שבת, וראה איך בימי החול כל אחד טרוד תחת גפנו ותחת תאנתו ותחת עסקיו והכאב ראש שלו, אבל בשבת באים לבית הכנסת ושומעים פרשת שבוע וחידושים ותיקונים ותקנות, ולכן עם ישראל החזיק מעמד אלפיים שנה בזכות השבת. ובדור הזה באים מטורפים ועושים דברים ה' ירחם, אבל צריך שיטעמו טעם של התורה, וכמו שדוד המלך אומר: "טעמו וראו כי טוב ה'" (תהלים ל"ט).

לכסות תפלין של ראש

טו. לפי **הבן איש חי** (ש"א פרשת וירא אות כ"ח) **כדאי לכסות תפלין של ראש, וזה ע"פ האר"י** (שעה"כ ענין הציצית דרוש ה' י"ד) **שאמר "צריך לכסות תפלין של ראש"**. ואע"פ שמרן (סי' כ"ז ס"א) כתב "טוב להיותם גלויים", אבל כיון שמרן אמר "טוב" והאר"י אמר "צריך", לכן מכסים את התפלין. וככה **אבא ע"ה** לימד את התלמידים שלו בשיבת **הר פניסון ע"ה** בשנת תשס"ב, אז הרב פניסון אמר לו: מה פתאום? אני ראיתי את החברותא שלך **רבי סאסי כהן ע"ה** (הרב הראשי לגדרא, ואח"כ במושב ברכיה) שהוא מגלה את התפלין, אז למה אתה מכסה ואומר לתלמידים לכסות? וגם מרן בשלחן ערוך כתב אחרת? אמר לו אבא: שנינו למדנו ביחד אצל רבי חויתא ע"ה והוא אמר לנו לכסות, אני שמעתי וקיבלתי והוא לא קיבל.

איך מתקיים "וראו כל עמי הארץ"?

טז. חזר הרב פניסון ושאל את אבא: אבל הפסוק אמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" וכו' (דברים כ"ח)? ואת הקושיא הזאת אבא שמע אולי עשרים פעם, כי כל התלמידים שבאו מג'רדא וכיסו את התפלין, כשחזרו לשם שאלו אותם: הרי כתוב "וראו כל עמי הארץ"? עד שיום אחד אבא התעייף ואמר: "זו קושיא של עמי הארץ"... וכשרבי ניסן שאל אותו את זה, אבא הביא לו תשובת הרשב"י¹⁶ ("ח"א סי' ל') שאומר שאע"פ שכתוב "וראו כל עמי הארץ" זה לא דוקא, וכי התורה באה לבשר לנו שיבואו כל אומות העולם לאי לראות את התפלין שעל ראשנו? שיישאר במדינות שלהם בסעודיה ובגרמניה או אפיה שירצו, מה אנחנו צריכים שיבואו? אלא "וראו" פירושה "ושמעו", כלומר ושמעו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, כמו "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ"ט) שהכוונה שמעו את הקולות. ורבי ניסן אמר לאבא: הרי חכמים (בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"א) הסבירו בפסוק "וכל העם רואים את הקולות" שהם ראו את האותיות? אמר לו: זה דרש זה פשט, והפשט ש"רואים את הקולות" פירושו שומעים את הקולות". ורבי ניסן שתק.

דבר בולט נחשב "נראה"

יז. אבל יש עוד תירוץ יפה: הגאון מהרש"ם מברזאן¹⁷ (דעת תורה סי' תכ"ו ס"א) מצא הסבר נפלא מאד, שהרי כתוב בגמרא ביומא (נ"ד ע"א) קושיא בפסוק: "וראיו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקודש על פני הדביר ולא יראו החוצה" (מלכים א', ח' ח'), דהיינו ראשי הבדים שהיו על הארון והיתה פרוכת שהיתה מפרידה בין הקודש ובין קודש הקודשים, ובהתחלה כתוב "וראו" דהיינו שהם היו נראים דרך הפרוכת, ואח"כ כתוב "ולא יראו", איך זה יכול להיות? אלא הגמרא אומרת שהם היו בולטים בפרוכת כמו דדי אשה, וזה מה שנאמר "בין שדי ילין" (שה"ש א' י"ג). וא"כ למדנו מהגמרא שאפילו שאתה לא רואה דבר אלא הוא רק בולט זה נחשב שהוא נראה, ולכן כשאנחנו מניחים תפלין של ראש והוא מכוסה בטלית אז הוא בולט, וזו הכוונה "וראו כל עמי הארץ" דהיינו שיראו את הבליטה הזאת.

ע"פ הפשט אפשר לכסות את התפלין

16. זה ספר מיוחד של חכם מגירוש ספרד הראשון, רבנו שמעון בר צמח. והוא היה רופא בספרד, כי הוא לא רצה להתפרנס מהתורה, ואח"כ בזמן הגירוש בשנת קנ"א שהיו גזירות אימונת ונוראות, הוא ברח לאלג'יר ושאלו אותו: מה אתה עובד? אמר להם: אני רופא, אמרו לו: אנחנו לא צריכים רופא כי מה שה' גזר על הן אדם ככה יהיה לו, אם כתוב באדם שימות וכי אתה מחיה מתים? ואם כתוב לו שיחיה, אז מה צריכים אותך? והם שם למדו מהעברים שאמרו "מה מכתוב מכתוב". אז הוא ענה להם: אבל כתוב בגמרא (ברכות ס' ע"א) שנתנה התורה רשות לרופא לרפא? אמרו לו: נו, יש לך רשות לרפא בחינם, (שכח תרגום אונקלוס בפרשת משפטים: "ואגר אסיא ישלם"). אמר להם: מה בחינם? הרי זו הפרנסה שלי! אמרו לו: אין מה לעשות. אז אח"כ הוא אמר להם: אני רב, אמרו לו: רב זה בסדר, "ויאמר עשו יש לי רב" (בראשית ל"ג ט'), אז תהיה לנו רב. והרשב"ץ כתב ספרים שנשארו בכתב יד מאות שנים, ויש מסורת אצל האשכנזים שהספרים שלו אף פעם לא יתבלו כי הכריכה שלהם כ"כ טובה, וזה בגלל שהיה שומר על כבוד הספרים. הוא נולד בשנת קכ"א ונפטר בשנת ר"ד, בגימטריא צדי"ק (זה סימן שעשה הרב חיד"א בשם הגדולים מערכת ספרים ערך יכין ובויע). וספרו "תשובות הרשב"ץ" נדפס אחרי כשלוש מאות שנה בשנת תצ"ח.

17. ואיפה ראינו דבר כזה? אכן עזרא (בשמות שם) **אומר שכל ההרגשות של החושים הם במח, ולכן הפסוק לפעמים מחליף ביטוי זה בביטוי אחר**, כמו למשל "ראה ריח בני" (בראשית כ"ז כ"ז), וכי אפשר לראות את הריח? והרי צריך לומר "תריח ריח בני"? אלא כיון שהריח והראיה והשמיעה כולם במח אז הפסוק אומר "ראה ריח בני". ויש עוד פסוק כזה בשלחן ערוך "ומתוק האור" (י"א ז'), וכמו שיש היום ספרים של **הרב שלמה לוינשטיין** שנקראים "ומתוק האור", מה זה מתוק האור? הרי מתוק זה ענין של חוש הטעם? וצריך לומר נעים האור או בהיר האור? אלא לפעמים הפסוקים מחליפים בין הביטויים כי כולם באים מהמח, ולכן ע"פ הפשט "רואים את הקולות" הכוונה שומעים את הקולות.

18. שהיה בקי בכל התלמוד והפוסקים, ודיברנו עליו בשבוע שעבר (גיליון 21 הערה 12).

יח. ולא תגידו שזה רק ע"פ הקבלה, אלא גם ע"פ הפשט אין איסור לכסות את התפלין של ראש, כי הרמב"ם (פרק ד' מהלכות תפלין ה"ג) כתוב "וצונף את מצנפתו עליהם", כלומר יכול לשים את המצנפת על התפלין, ומאיפה הרמב"ם למד את זה? הגמרא (זבחים י"ט ע"א) אומרת שאסור לכהן גדול לשים את המצנפת על התפלין, למה? כי אז תהיה חציצה בין המצנפת שזה בגדי כהונה ובין השיער שלו, אז מה יעשה? השיער שלו היה נראה בין הציץ שהיה על המצח ובין המצנפת שהיתה על הראש, ושם היה מניח את התפלין. וא"כ זה דוקא בכהן גדול כדי שלא תהיה לו חציצה, אבל אדם רגיל יכול להניח תפלין תחת המצנפת, ולכן מבחינת ההלכה אין שום איסור לכסות את התפלין של ראש. וכיון שהרשב"ץ אומר שאין קושיא מ"וראו כל עמי הארץ", והרב האר"י אומר שכדאי לעשות ככה, לכן ככה נהגנו.

לגלות את התפלין אחרי התפילה

יט. אבל פעם רבי ניסן שאל את אבא שאלה אחרת: הרי יש לנו סיפור על **האדמו"ר הזקן בעל התניא**, שפעם באו גוים לחקור אותו, וראו אותו עם התפלין שהם בולטים אז הם פחדו הלכו, והתקיים בהם הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"¹⁹. אז אבא אמר: **בשעת התפלה נכסה אותם ואחרי התפלה נגלה, ולכן ביום ששי למשל שהיה קורא שנים מקרא ואחד תרגום, היה מוריד את הטלית, והתפלין היו נראים**.

לפחות לכסות את הראש בטלית

כ. אבל גם מי שאינו מכסה את התפלין ואומר: "אני הולך ע"פ מרן", הרי **מרן** (סי' ח' ס"ב) **אמר "נכון שיכסה ראשו בטלית"**, וא"כ הוא צריך לפחות לכסות את הראש בטלית. ולא כדאי להוריד את הטלית אלא א"כ אדם שקשה לו והטלית בורחת לו, אבל כל אדם יכול להתרגל בזה, **ולכן אם אינך מכסה את התפלין לפחות תכסה את הראש בטלית**.

לעשות תנאי לקום לפני עמוד השחר

כא. למחר (יום ראשון י"ח תמוז) מתחילים ימי "בין המצרים", ויש לנו צום שבעה עשר בתמוז. ומי שרוצה לשתות או לאכול לפני הצום, יעשה תנאי ויאמר: "אם קמתי מוקדם אני יכול לשתות או לאכול, ויקום לפני עמוד השחר. **ולפי דעתא דאם אדם מכין שעון מעורר לקום לפני עמוד השחר זה מספיק, ואפילו לא דעת גילוי דעת בפירוש**, כי במעשה זה כבר מגלה דעתו (ויש לי מקורות לזה), אבל עדיף להגיד בפירוש.

זמן עמוד השחר

כב. וכאן בבני ברק זה בשעה: 4:28, וזה עמוד השחר הכי מאוחר כי תופסים לקולא. ויש כאלה עושים עמוד השחר שעתיים לפני הזריחה (וככה עושים חב"ד), ואמנם יש להם מקורות לזה אבל זה יותר מדי מוגזם, ופעם **הרב עובדיה ע"ה** התבטא ואמר: זה שחור? זה שחור! השמים עוד שחורים לא רואים כלום. ופעם לא היו צריכים את הלוחות האלה, כי היו הולכים בחוץ ומסתכלים במזרח, ואם רואים קצת אור זה עמוד השחר, אבל היום יש חשבונות ולוחות וכו', אז בשעה 4:28 זה עמוד השחר.

אכילה אחר השינה לפני עמוד השחר

כג. ע"פ הזוהר (פרשת ויקהל דף רט"ו ע"ב) לא כדאי לאכול, כי מי שאוכל לפני עמוד השחר אחרי שינה זה כמו מעונן ומכשף, וזה ע"פ הקבלה. אבל ע"פ דין הגמרא (תענית י"ב ע"א) מותר לאכול אם לא הגיע זמן תפלה, שהרי הגמרא שם אומרת לגבי אדם שיש לו תענית, ואם הוא לא ישן כל הלילה אז לא איכפת לנו, אבל אם הוא ישן בלילה וקם, אסור לו לאכול, כי מחר יש לו תענית, מכלל שאם לא היתה תענית היה מותר לו לאכול, וא"כ מפורש בגמרא שמותר לאכול אפילו אחר שישן. ולכן אם אדם רואה שאם לא יאכל לא יוכל להחזיק מעמד בתענית, אז אפשר לו לאכול עד עמוד השחר.

הכרעה בין הזוהר לגמרא

כד. **הרב עובדיה ע"ה** (בהליכות עולם ח"ב עמ' ר"כ) עשה הכרעה מאד יפה בין הזוהר לגמרא: **תענית שהיא רשות כמו ערב ראש השנה וכדו', אז אם אתה מוכרח לאכול אל תצום, מי מכריח אותך לצום? אלא תעשה התרה ולא תצום, אבל תענית שהיא חובה כמו שבעה עשר בתמוז וכדו', אם אתה מוכרח לאכול מותר לך**. אבל אפשר לשתות "כוס חלב" שהוא גם מזין וגם מרווה ויש בו הכל, ובאמת רוב בני אדם מספיק להם קפה או תה, לכן אם אדם יקום מוקדם וישתה קפה הוא יחזיק מעמד. ולא להסתובב הרבה בשמש.

אלו מניקות פטורות מהתענית?

19. ונדמה לי שמוסיפים על זה עוד משהו: למה חסידים אחרים שהיו עם תפלין נתנו להם מכות? כי כתוב בגמרא (מגילה ט"ז ע"ב) "אלו תפלין שבראש", והלשון "בראש" משמע בתוך הראש, אבל הם לא עשו כוונה כמו שצריך, והתפלין שלהם לא היו בתוך הראש אלא מחוץ לראש.

הערב²⁴. וככה היה המנהג בחו"ל: כשמוגיע זמן חצות אנשים סוגרים את החנויות שלהם, אם זה סנדלר או חנווני או מוכר בדים וכו', וכולם באים לבית הכנסת, פורסים מחצלת על הקרקע ויושבים ואומרים "על נהרות בבל", ואומרים "תיקון רחל" בלבד.

לקרוא קינות בתיקון חצות

ל. והיינו אומרים ג"כ קינה אחת מהקינות של תשעה באב (ויש בסידורים של תיקון חצות וסליחות שנדפסו בתוסס וליוורנו, קינות מסוימות). בגר'אבא תמיד אמרו רק קינה אחת: "על היכלי אבכה יומם ולילה", וזו קינה שחיבר אותה רבי יהודה עבאס, מחבר הפיוט "עת שערי רצון". ובישיבת רבי ניסן פינסון ע"ה, התלמידים לא ידעו את המנגינות של הקינות של תשעה באב, ואבא ע"ה שלימד בישיבה שם (בשנת תשכ"ב) לא היה יכול לבוא בתשעה באב לישיבה כי זה היה רחוק, אז כל יום בתיקון חצות היה קורא להם קינה אחרת. ורבי ניסן ע"ה היה משתתף איתנו בתיקון חצות, ויום אחד שמע את קינת "שאי קינה, במגניה, בת ציון וגוד", ושאל: מי חיבר את הקינה הזאת? המלים שלה כ"כ מרגשות!

קינת "ציון הלא תשאלי"

לא. ואנחנו הספרדים לא יודעים את הערך של הפיוטים והקינות שלנו, והאשכנזים צריכים ללמד אותנו. והנה למשל קינה של רבי יהודה הלוי: "ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך", בסידורים שלנו הספרדים היא לא מופיעה, לא חבל? הרי זו קינה ש"כ" הלהיבה את האשכנזים לעלות לארץ ישראל, וכל "חובבי ציון" היו קוראים את הקינה הזאת, ואי אפשר לקרות אותה בשלוות נפש, "ציון! הלא תשאלי לשלום אסיריך, דורשי שלומך והם יתר עדיך. מים ומזרמ ומצפון ותימן שלום, רחוק וקרוב שאי מכל עבריך", וכ"כ יפה השירה הזאת. ואומרים שרבי יהודה הלוי אמר אותה בארץ ישראל, ועבר פרש ערבי ודרס אותו עם הסוס, יסחו שמו הבליעל הזה, אבל הקינה הזאת נשארה והדברים יוקדים כמו אש. והאשכנזים עשו כדוגמתה עשרות קינות, כגון הקינה שחיבר מהר"ם מרוטנברג: "שאלי שרופה באש לשלום אבליך", והיא בדיוק באותו משקל של הקינה הזאת "ציון הלא תשאלי". ואנחנו החזרנו את הקינה הזאת בסידור תשעה באב של הישיבה.

להבין ולטעום את הקינות

לב. לכן אדם צריך לקרוא ולטעום את זה. ויש אנשים בתשעה באב שאין להם מה לעשות, בשחרית מתפלל מוקדם בהנ"ך, כי הוא צדיק גמור כביכול (וכל השנה לא מתפלל בהנ"ך רק היום), הולך הביתה ולא קורא לא איכה ולא קינות, אלא רובץ על הבטן שלו, ומחכה עד מנחה, ככה עושים? אתה לא מרגיש כלום? אתה יודע מה החורבן הזה גרם לנו? ומה שקרה בגזירות ת"ח ת"ט, בגזירות תתנ"ו, בגירוש ספרד, בשואה בימינו²⁵ וכו' איום ונורא, הכל נובע מהחורבן. לכן צריכים להרגיש את החורבן, לקרוא קינות ולהבין אותם.

קינת "יום אכפי הכבדתי"

לג. אני זוכר פעם אחת בתשעה באב אמרנו קינת "יום אכפי הכבדתי ויכפלו עוונתי", וזו קינה שכתב אותה רבי יהודה הלוי, ונכנסה גם לסידורי האשכנזים. ושם כתוב על דמו של זכריה "ולא שקט (הדם) עדי הוקם, ועד הפליא פליליה", מה זה "עדי הוקם"? אז אמרתי לאבא (זה היה בשנה האחרונה תש"ל): אני חושב שצריך לומר "הקם" הקו"ף בדגש, וכמו "לא קם" כי כספו הוא" (שמות כ"א כ"א), דהיינו לא שקט הדם של זכריה עד שקיבל נקמה, אמר לי אבא: נכון מאד, "לא שקט עדי הקם ועד הפליא פליליה"²⁶. ומה שמעניין שרבי יהודה הלוי מתאר שם את הדם של זכריה יוצא ומבעבע מבין כל אלה שנהרגו שם, כאילו הוא ראה את זה במו עיניו.

הקינות של רבותינו ע"ה

לד. איך הם היו עושים קינות? לוקחים אגדה מהגמרא ומפתחים אותה בשירה מיוחדת. והם היו כ"כ מלאים רגש, כי הספרדים יש להם הרבה רגש, ופעם הרב אלבא אמר: "הרגש הספרדי", ואילו האשכנזים זה שכל, אבל צריך למזג קצת שכל וקצת רגש. ואם תעריך את הקינה הזאת לעומת קינות שעשו בדור הזה על השואה, תראה שהם קרים כמו קרח, וכי אלה קינות? אנשים שראו את השואה במו עיניהם איך יכולים לכתוב קינות פורשות כאלה? אלא צריך ללמוד איך שכתבו רבותינו, שהם היו בקיאים בתנ"ך ובתלמוד וכתבו קינות.

24. כתוב: "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב" (ירמיה ו' ד), מה זה ינטו צללי ערב? זה אחרי הצהריים שהצללים של הבוקר נוטים מזרחה, כי השמש נמצאת במערב אז הצללים נוטים למזרח, וזהו "ינטו צללי ערב".

25. ופעם הייתי קורא בתשעה באב ספר "לאות ולעד" על השואה שכתב ר' משה פראגר ז"ל, וזה ספר ענק שאי אפשר לגמור אותו ביום אחד, ואני גמרת אותו בשתי שנים, כל שנה בתשעה באב קראתי חצי ספר.

26. כשערכתי את "אור תורה" לא רציתי להביא את זה בשמי, אז כתבתי את זה בשם אבא (באור תורה תמוז התשל"ה עמ' ס"ד), ושלח לי הרב דבליצקי שליט"א: "הגאון ז"ל כיון לד"ר דניאל גולדשמיט (בספר הקינות שלו) שהדפיס בספרו "הקם" בדגש". אבל זו הגהה שלי, והדברים כ"כ ברורים.

כה. מעוברות ומניקות פטורות. אבל יש אומרים ש"מניקות" הכוונה מזמן שילדו עד גיל שנתיים של התינוק, כי הגמרא (נדה ט' ע"א) אומרת שאיבריהן מתפרקים עליהן ואינן חוזרות לקדמותן עד עשרים וארבעה חודשים. אבל זה לא בדיוק, כי יש הוכחות רבות מהאחרונים בדיון תענית אסתר, שרק מניקה בפועל פטורה מהתענית, ומה ההבדל? מניקה בפועל היא חושבת שיש לה חלב והכל בסדר, אבל אינה יודעת שהחלב שלה לא שווה כלום כי הוא נמס ונעשה מים, "ימאסו כמו מים" (תהלים ג"ח ח'), והתינוק מסכן שותה מים, ולכן אסור לה לצום. אבל אם היא לא מניקה בפועל, רק שילדה לפני כמה חודשים, אז "נקרא לנערה ונשאלה את פיה" (בראשית כ"ד נ"ז), אם היא מרגישה טוב שתצום, ואם היא לא מרגישה טוב דינה כמו כל חולה ופטורה. ולכן "מניקות" פירושו מניקות בפועל²⁷. והרב עובדיה ע"ה בהתחלה (שו"ת יחווה דעת ח"א סי' ל"ה) היה אומר שמניקות הכוונה מזמן שילדו עד גיל שנתיים של התינוק, וזה כדעת מהרש"ם (בארחות חיים סי' תק"ן סק"א). אבל אח"כ הוא ראה מה שהוכחתי מכמה אחרונים בהלכות תענית אסתר (עי' סנסן ליאיר חלק השו"ת סי' ה'), וקיבל את הדברים (עי' חזון עובדיה-פורים עמ' ל"ט בהערה).

חתן ושלשה בעלי ברית

כו. חתן בתוך שבעת ימי חופתו, וכן שלשה בעלי ברית²⁸, מי הם השלושה? אבי הבן הסנדק והמוהל, והם רמזים בפסוק: "יצו ה' אתך את הברכה באסמך" (דברים כ"ח ח'), אס"ם זה ר"ת אבי הבן, סנדק²⁹, מוהל. וכל אלה פטורים מתענית דחוויה, ומה הכוונה פטורים? שצריכים לצום רק עד זמן מנחה גדולה. ולכן חתן בתוך שבעת ימי חופתו ושלשה בעלי ברית האלה, בתענית של מחר שהיא דחוויה ולא בזמנה, יתפללו מנחה גדולה ואח"כ יכולים לאכול. ואם ירצו לצום יש פוסקים שהם יכולים לצום, כי אין להם איסור לצום, אבל מי שרוצה לאכול יוכל לעשות את זה. ורק שלשה בעלי הברית פטורים, ולא כל מי שבא לברית מילה יאמר "גם אני פטור", אלא רק הם בלבד.

זמן סיום הצום

כז. עד מתי צמים? עד 21 דקות אחרי השקיעה. ולא צריך להחמיר יותר, ודאי לא כמו רבנו תם, וגם לא כמו דעת הרב טיקוצ'נסקי שבכל מוצאי שבת מוסיפים ארבעים דקות³⁰, כי זה יום תענית דרבנן אז מספיק עשרים ואחת דקות. למה? כי בדקו ומצאו שאחרי עשרים ואחת דקות בתמוז אפשר לראות בשמים שלשה כוכבים, וככה הפשט בגמרא (שבת ל"ד ע"ב) שאמרה "תלתא רבעי מיל" שזה מקסימום שמונה עשרה דקות, ורק בגלל שבתוך תמוז זה אלא רק מעט אז הוספנו שלש ארבע דקות, ולכן עושים עשרים ואחת דקות, וא"כ בשעה: 20:05 נגמר הצום.

לא לשנות קר בצאת הצום

כח. יש להזהר שלא לשנות מים קרים אחרי הצום. ואבא ע"ה תמיד מספר על אחד מתלמידיו, שבסיום הצום הלך לחנות ושתה בירה קרה, ועל המקום נפל ונפטר, ולכן צריך מאד להזהר בזה ולא לשנות משהו קר אלא קר חם. ואפשר לשנות לאט לאט משהו ממוזג שהוא חצי קר וחצי חם.

מנהג אמירת "תיקון חצות" ביום

כט. ממחר, יש מנהג טוב שנשכח בדורנו, לומר "תיקון חצות" בימי בין המצרים, וזה לא תיקון חצות של הלילה שנאמר שאנחנו עייפים וכו', ובפרט בקיץ שהלילות קצרים וזמן חצות מאוחר, אלא זה "תיקון חצות" ביום, ויש זמן מאוחר הצהריים עד

20. והרי אפילו בלידה עצמה היום אומרים שאחרי יום יומיים מהלידה הן כבר בריאות, אז לפחות בהנקה אם היא לא מניקה בפועל והיא מרגישה טוב - שתצום, ואם היא מניקה בפועל זה משהו אחר, וכמו שאמרנו.

21. והרב ע"ה קורא להם "שלשה בעלי ברית אברהם", וכמו שכתוב על ענר אשכול וממרא: "והם בעלי ברית אברהם" (בראשית י"ד י"ג).

22. הרמ"א (יו"ד סי' רס"ה ס"א) אומר שאבא לא יתן לאדם אחד להיות סנדק פעמיים אצל בנו, למה? כי אם אדם יהיה הרבה פעמים סנדק הוא יתעשר ויגדול לאחרים, ולכן כל פעם צריך לכבד משהו אחר. והגר"א מעיר שם (ס"ק מ"ו) שאף פעם לא ראינו סנדק שהתעשר, ומאפה הגר"א יודע את זה? כי בודאי כמה פעמים כיבדו אותו להיות סנדק, והוא לא ראה שהוא התעשר מזה. אבל מחילה מכבודו, הרי הוא לא עבד אף פעם אלא היה מקבל רק שלשה רובלים בשבוע ולומד כל הזמן, אז איך הוא יתעשר? מן האויר? "המן הגורן או מן היקב" (מלכים ב' י כ"ז)? לכן הוא נשאר כמות שהוא. אבל יש אומרים שמה שאמרו שסנדק מתעשר זה דוקא כשגם אומר את הברכות של הכוס. ולכן הרב עובדיה ע"ה תמיד היה עושה ככה, גם סנדק וגם אומר את הברכות, והיה עושה הכל מהר ויוצא כי חבל על כל רגע, והוא הרויח את העושר.

אבל בפשטות סנדק מתעשר. ויש לי טעם לזה, כי השם של הפרנסה זה חת"ך (ורמזו בסופי תיבות פוחח את דך), וכמה עמנין שלו? ארבע מאות עשרים ושמונה, וכמה חצי מזה? מאתיים ארבע עשרה בגימטריא "סנדק", ואם הוא סנדק פעמיים אז הוא הגיע למניין של חת"ך ולוקח את כל שם הפרנסה... לכן אומר הרמ"א: אל תהיה פעמיים סנדק אלא פעם אחת ולא יותר.

23. ובתשעה באב אנחנו מחמירים לעשות שלושים ושבע דקות, וזה לפי הזמן שכותב הרב טיקוצ'נסקי.

עם ישראל יחזור בתשובה

לו. וכל אלה שמנסים לעשות דברים לא טובים הם רוצים לדחות את הגאולה, ולכן הם אומרים: נעשה עוד עבירות כמו מצעד התאוה ומצעד הגאווה ומצעד הטפשות, אבל בסוף הכל יילך להם, וכי אין לכם מה לעשות? "והעולה על רוחכם היו לא תהיה" (יחזקאל כ' ל"ב), ובעז"ה עם ישראל יתאחד ויחזור בתשובה.

יש תקווה לעם ישראל

לז. פעם קראתי בשם פרופסור "קלאוזנר" שהוא מכיר את כל ספרות העולם, שאמר שהוא קרא כמה ספרי קינות של אומות העולם על בבל שנחרבה ועל מצרים ועמון וכו', ואמר שבכל הקינות שלהם יש יאוש גמור. אין בהם טיפה של תקווה. אבל בקינות שלנו בספר "איכה" יש אמונה: "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם" (איכה ה' כ"א), "כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד" (שם כ"ב), דהיינו מספיק קצפת עלינו עד מאד, ומכאן ולהבא חושבנא טבא, כי עם ישראל יש לו תקווה, ונזכה בעז"ה לראות בגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן ואמן.

בוס של ברכה

נשגר למורנו ורבנו עשרת ראשנו וצניף תפארתנו, מאיר דרכנו ומיישר נתיבנו המלמדנו דבר ה' זו הלכה, ומאלפנו חכמה ובינה, דעת תורה והשקפה ברורה.

הגאון האמיתי מֶרֶן ראש הישיבה שליט"א

על הולדת "הנינה" הראשונה מב"ת בשעו"מ

נכדה לבנו מר בריה דרבינא רבי גדעון מאזוז הי"ו.

י"ר מכן "אורות הנאמן". ובת לנכדו היקר ר' יעקב מאזוז הי"ו, יה"ר מלפני אבינו שבשמים שיזכו לגדלה בנחת ושלוח, בבריות והצלחה, ובחיק ירא אלקים תנתן, ויזכו לעוד זרע

קדש של קיימא. ויזכה מרן שליט"א לראות עוד כהנה וכהנה, נכדים ונינים וצאצאים, עוסקים בתורה ובמצוות, בריאים ושלמים, ויורה נחת מכל יוצאי חלציו ומכל תלמידיו, לאורך ימים ושנות חיים, ולא יעדי מינן זיויה ויקריה, עד ביאת גואל צדק בקרוב, ומלכנו בראשנו. אכ"ר.

המברכים מכל לב

אלפי תלמידיו השותים בצמא את דבריו בכל שבע קוראי "בית נאמן"

"זוכה ורואה בשמחתה"

לה. לכן צריך להרגיש את תשעה באב, ואמר רבותינו (תענית ל' ע"ב): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". ופעם הרב עובדיה ע"ה שאל: מה זה "זוכה ורואה"? הרי צריך לומר זוכה ויראה? אלא ברגע שהוא מתאבל הוא מרגיש שהוא זוכה ורואה, מה הפירוש? אומרים שפעם נפוליאון עבר ליד בית הכנסת בפאריז בליל תשעה באב, וראה יהודים שיושבים על הרצפה ובוכים, שאל: מה קרה להם? אמרו לו: נשרף להם בית המקדש, אמר: מה הבעיה? אני אבנה להם בית הכנסת מחדש, וכי לפני אלף שבע מאות שנה, אמר: לפני אלף שבע מאות שנה ועדיין בוכים? "עם שבוכה על דבר שקרה לו לפני אלף שבע מאות שנה, חזקה עליו שיחזור למולדתו", זו הרגשה של גוי. אבל זה דבר מאד נכון, כי אמנם התפזרנו לכל העולם כולו אבל כולנו מאוחדים וכולנו עם אחד.

לרפואת
פנחס
ראובן בן
מליה

לעילוי נשמת
הרה"צ רב פעלים
לתורה ולתעודה

מייסד ומנהל
ישיבת כסא
רחמים בארץ
הקודש

רבי שמואל
שאל בן מזל
טוב זאטובה
עידאן זצ"ל

לעילוי נשמת
מרדכי
קרעי בן מזל
שתלתו"א
ישי בן רחל
(אברהמי)

לרפואת
רבקה חיה בת
חנינה אסנת

חול אברהם
סבירסה בן שלביה
לבית חדאד פיניש
שרונה בת שושנה
ששיה

עדיזה בת סעדונה
לבית עשוש
זוראיה פנינה
חיה בת סעדו
לבית כהן
יוסף חי בן
מסעודה לבית כהן

בעלות של 260 ₪ הנך שותף
★ בהפצת 1000 עלונים נוספים ★

יורים את תרומתו

בבנק הדואר מס' ח-ן 7761990

א. או בכרטיס אשראי או בהוראת קבע
ב. במשרדי מוסדותינו הקדושים
ג. בטלפון 08-6727523.

זכינו ת"ל ועלוננו הקדוש "בית נאמן" שיעורו של מרן ראש הישיבה שליט"א נפוץ בארץ ובעולם בפ"י בעשרות אלפי עותקים אין אנו מדביקים את הביקוש הגדול לדברי תורתו של מרן שליט"א

חכמת רחמים
מרכז תורני בריה

חכמת רחמים
מרכז תורני בריה

נחת רוח
ליקירך?

האם ברצונך
לעשות

עשרות אלפים ילמדו לזכות יקירכם ביום פקודת השנה תמורת 360 ₪ תנציתו את יקירכם בעמוד הלכה יומית בספר שונה הלכות, הנדפס על ידי המוסדות. הספר מופץ באלפי עותקים ומחולק חנים לבתי כנסת וישיבות בארץ ובחו"ל.

לפרטים: ישיבת חכמת רחמים 08-6727523 או בפלאפון 052-7130554

ניתן לצפות בשיעור השבועי בשידור ישיר באתר: ykr.org.il

נקודות הקרנה מרכזיות לשיעור השבועי: אשקלון: בית הכנסת "אהל משה" ההסתדרות 61. נתיבות: בית הכנסת "ורד לדוד" היובל 45. טבריה: קרית שמואל

לחסינות, להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון ניתן לפנות למייל: bait.neheman@gmail.com | לטלפון: 052-7159826 | 052-7130554